

BÖLÜM 3

YAPAY ZEKÂ ETİĞİ

Edib Ali PEHLİVANLI¹

GİRİŞ

Çevrimiçi mağazalarda alışveriş yaparken bizi takip eden akıllı telefonlar, geliştirilen algoritmalarla, bizim almayı düşündüğümüz ürünleri karşımıza çıkarılmaktadır. Harita uygulamaları trafik akışlarını inceleyerek, bize en hızlı rotayı sunarak enerji verimliliğine katkı sağlamaktadır. Harita uygulamaları ile halen kullanıcının tercihi sunulan en hızlı rota, gündelik kullanıma girecek otonom araçlar ile kullanıcının tercihi olmaksızın uygulanabilecektir. Diğer bir ifade ile otonom araçlar kullanıcının yerine karar verebilecektir. Benzer koşullarda, teknoloji, normları test ederek, yaptığımız/yapabildiğimiz davranışları değiştirerek ve bizim yerimize kararlar vererek bireyin özerkliğini elinden almaktadır (Friedman ve Nissenbaum, 1996). Johnson (2015), bu noktada sorumluluk boşluğu oluşabileceğini belirterek, verilen kararlarda teknolojinin insanların rolleri/görevleri üstlendiğini, buna karşın sorumluluğun insanlarda kaldığını ifade etmektedir. Ona göre teknoloji gizli ve açık belirli değer yargılarını ifade eden varsayımlar üzerine inşa edilmektedir.

Ogburn (1966)'un maddi kültürün maddi olmayan kültürden daha hızlı ilerlediğini belirttiği “sosyal boşluk” (social gap) teorisine atıf yapan Marshall (1999), teknolojik ilerlemenin, teknolojilerin kullanımı için gereken etik kurallardan önce geliştiğini bu nedenle sosyal çatışma ve sosyal dayanışmanın yıkılması gibi etik temelli sorunların ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Lacznia ve Murphy (2006) teknolojinin, mahremiyet haklarını ihlal ederek bireyin özerkliğine tehdit oluşturduğunu, bu şekilde bireye, finansal ve fiziksel açıdan zarar verebileceğini belirtmektedir. Shilton vd. (2013) ise, teknolojik etik varsayımları, sehven veya kasıtlı olarak ürünün tasarımında uygulanan önyargıların ve değerlerin ürünün kullanımı sırasında ortaya çıkan öngörülemez sonuçları şeklinde tanımlamaktadır. Shilton'un da belirttiği önyargılar yapay zekâ teknolojilerinde etik konusunda öne çıkan sorunlardan biri olarak görülmektedir.

Shilton ve ark. (2013)'nin tanımladığı, Johnson (2015)'un kaygılarını ifade

1 Dr. Edib Ali PEHLİVANLI, Aksaray Üniversitesi edibali@gmail.com

KAYNAKLAR

- Akın, A., Pehlivanlı, E. A. ve Kerse, G. (2018). Etik Değerlerin İşkoliklik Üzerine Etkisi. *Sayıştay Dergisi*, 111(4), 125–142.
- Aydın, İ. (2016). *Akademik etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baker-Brunnbauer, J. (2020). Management perspective of ethics in artificial intelligence. *AI and Ethics*, 1 (2), 173-181.
- Bostrom, N. (2003). Ethical issues in advanced artificial intelligence. Susan Schneider (Ed.) *Science fiction and philosophy: from time travel to superintelligence* içinde (277–284). Oxford:Wiley-Blackwell.
- Bostrom, N. ve Yudkowsky, E. (2014). *The ethics of artificial intelligence*. (17/09/2021 tarihinde <https://www.nickbostrom.com/ethics/artificial-intelligence.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Brown, T. B., Mann, B. ve Ryder, N. (2020). *Language models are few-shot learners*. (17/09/2021 tarihinde <https://arxiv.org/pdf/2005.14165.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Çelebi, V. ve İnal, A. (2019). Yapay Zekâ Bağlamında Etik Problemi. *Journal of International Social Research*, 12(66), 651-661.
- Dedeoğlu, G. (2006). Bilişim toplumunda etik sorunlar. II. *Uygulamalı Etik Kongresi*, 19/10/2006, Ankara, 18–20.
- Fırat, O. Z. ve Fırat, S. Ü. (2017). Endüstri 4.0 yolculuğunda trendler ve robotlar. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(2), 211–223.
- FLI. (2017). *AI Principles - Future of Life Institute*. (16/09/2021 tarihinde <https://futureoflife.org/ai-principles/> adresinden ulaşılmıştır).
- Floridi, L. (2013). *The ethics of information*. Oxford:Oxford University Press.
- Floridi, L., Cows, J. ve Beltrametti, M. (2018). AI4People—An Ethical Framework for a Good AI Society: Opportunities, Risks, Principles, and Recommendations. *Minds and Machines*, 28(4), 689–707.
- Friedman, B. ve Nissenbaum, H. (1996). Bias in Computer Systems. *ACM Transactions on Information Systems*, 14(3), 330–347.
- Hayran, O. (2019). Yeni Tıp Teknolojilerinin Kullanımı ve Etik Sorunlar. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 3(2), 54–60.
- IEEE. (2018). *The IEEE Global Initiative on Ethics of Autonomous and Intelligent Systems*. (30/10/2020 tarihinde <https://standards.ieee.org/industry-connections/ec/autonomous-systems.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Johnson, D. G. (2015). Technology with No Human Responsibility? *Journal of Business Ethics*, 127(4), 707-715.
- Laczniak, G. R. ve Murphy, P. E. (2006). Marketing, consumers and technology: Perspectives for enhancing ethical transactions. *Business Ethics Quarterly*, 16(3), 313–321.
- Marshall, K. P. (1999). Has technology introduced new ethical problems? *Journal of business ethics*, 19(1), 81–90.
- Moor, J. H. (2006). The nature, importance, and difficulty of machine ethics. *IEEE intelligent systems*, 21(4), 18–21.
- Ogburn, W.F. (1966). *Social Change with Regard to Cultural and Original Nature*. New York: Dell Publishing.
- Shilton, K., Koepfler, J. A. ve Fleischmann, K. R. (2013). Charting Sociotechnical Dimensions of Values for Design Research. *The Information Society*, 29(5), 259–271.
- Tegmark, M. (2017). *Life 3.0: Being human in the age of artificial intelligence*. New York: Knopf.
- Topakkaya, A. ve Eyibaş, Y. (2019). Yapay Zekâ ve Etik İlişki. *Felsefe Dünyası*, 2(70), 81–99.
- Université de Montréal. (2017). *The Declaration - Montreal Responsible AI*. (16/09/2021 tarihinde <https://www.montrealdeclaration-responsibleai.com/the-declaration> adresinden ulaşılmıştır).
- Wachter, S., Mittelstadt, B. ve Russell, C. (2021). Why fairness cannot be automated: Bridging the gap between EU non-discrimination law and AI. *Computer Law & Security Review*, 41(2021), 1-31.
- Wang, W. ve Siau, K. (2018). *Ethical and Moral Issues with AI Ethical and Moral Issues with AI-A Case Study on Healthcare Robots Emergent Research Forum*. (16/09/2021 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/325934375> adresinden ulaşılmıştır).